

Leugens en hun detectie: wederwoord

MARC BOCKSTAELE*
SOPHIE RAEYMAEKERS**
ELS ENHUS***

Noot van de hoofdredacteur: Met de publicatie van dit wederwoord wordt de levendige discussie die over dit thema in Panopticon is gevoerd, als afgesloten beschouwd.

Wederwoord op:

Bruno Verschuere: "Reactie op leugens en hun detectie. Een misleidende recensie gedetecteerd"¹ en

Aldert Vrij: "Halve waarheden over leugenonderzoek: het weerwoord van Bockstaele en collega's op de recensie van Bruno Verschuere nader beschouwd".²

Uit hun reacties op ons boek *Leugens en hun detectie*³ blijkt duidelijk dat Bruno Verschuere en Aldert Vrij op meerdere domeinen een ander standpunt innemen tegenover de 'leugen' dan wij. Eerst en vooral is hun aandacht en studiewerk rond de 'leugen' geïnspireerd als een wetenschappelijk studieobject waar ze onderzoek naar verrichten. Dit perspectief is slechts een onderdeel van het allesomvattend paradigma waarmee rechtspractici met leugens omgaan. Geen enkele rechtspracticus gaat met leugens om zoals zij die eenzijdig onderzoeken. Vandaar dat zij blijk geven van een tunnelvisie, om b.v. de positieve punten van de Scientific Content Analysis (SCAN) niet te zien. Onze inzet met het schrijven van het boek "Leugens en hun Detectie" vertrekt vanuit de vaststelling dat politieambtenaren, magistraten en andere rechtspractici in de uitoefening van hun beroep veelvuldig gebruik maken van verhoren en geconfronteerd worden met de onvermijdelijke vraag naar de waarde en juistheid van de verzamelde verklaringen. Ons werk verschaft hen een overzicht van de verschillende technieken die momenteel beschikbaar zijn en die wereldwijd in gebruik zijn. We hebben de diverse en soms tegengestelde wetenschappelijke inzichten over leugens en hun detectie op een systematische en overzichtelijke wijze in kaart trachten te brengen en de inzichten gepoogd te vertalen naar de praktijk van mensen betrokken bij waarheidsbevinding.

Zoals vermeld in de inleiding van ons boek worden leugens en hun detectie momenteel vanuit verschillende disciplines en paradigma bestudeerd. Deze hebben volgens ons elk hun specifieke thema's en accenten. En zoals steeds bij het aannemen van een wetenschappelijk paradigma hebben ze ook hun blinde vlekken en methodologische problemen. We hebben er expliciet voor gekozen om elk van deze benaderingen aan bod te laten komen en zowel op de merites als op de mindere aspecten ervan te wijzen.

* Licentiaat criminologie, hoofdcommissaris bij de federale gerechtelijke politie Gent, content manager van de cursussen verhoortechnieken in de Belgische politiescholen

** Licentiaat criminologie, aspirant politiecommissaris

*** Professor en vakgroepvoorzitter van de vakgroep criminologie, docent criminologie en victimologie, politionele organisatie en politiebeleid, statistische methoden in de criminologie, directeur van de interuniversitaire onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse (SVA)

¹ *Panopticon*, 2008/6, 44-47.

² *Panopticon*, 2008/6, 40-43.

³ BOCKSTAELE, M., RAEYMAEKERS, S., ENHUS, E., *Leugens en hun detectie*, Antwerpen, Maklu, 2007, 428p.

Zowel Verschuere als Vrij hanteren één van de door ons besproken paradigma en invalideren door hun commentaren meteen ook al de andere wetenschappelijke bijdragen aangeleverd door wetenschappers die het thema vanuit een ander standpunt bestuderen. Zo zullen deze laatsten bijvoorbeeld veelvuldig kritiek formuleren op de wetenschappers die leugens bestuderen in labosituaties. Een van de aangebrachte argumenten is dan dat leugens tot stand komen in interactiesituaties en dat de artificiële setting van een laboratorium een eerder steriele benadering van het liegen oplevert. We hebben deze kritieken opgenomen als zwakte bij de studie van het fenomeen net zo goed als we bij de andere benaderingen eveneens op de problemen wezen. We zijn ervan overtuigd dat kennis weinig gebaat is bij hevige discussies tussen wetenschappers waarbij iedereen zich in zijn stellingen ingraaft en hierbij het wetenschappelijk kind gebaad door mensen met een ander uitgangspunt met het badwater weggooien.

Verschuere en Vrij hebben het blijkbaar zeer moeilijk met de praktijk, daar deze volgens hen niet voldoende wetenschappelijk is. Vrij schrijft dat 'de politie er goed aan doet verdachten niet aan verhoormethoden te onderwerpen alvorens is vastgesteld dat ze werken en geen ongewenste bijwerkingen hebben. Uit dit theoretisch standpunt blijkt dat de politie dan best geen verhoren meer doet. Wélk wetenschappelijk onderzoek 'stelt vast' dat wélke verhoormethode werkt en geen ongewenste bijwerkingen heeft?

Wij zijn ervan overtuigd dat wetenschap en praktijk elkaar nodig hebben. Wetenschap betekent vooruitgang. Goede wetenschappers zijn constructief en kunnen bestaande technieken verbeteren. In die zin kunnen wetenschappelijk labo-onderzoek en de praktijk een vruchtbare symbiose vormen.

We denken dat we met ons boek een meerwaarde hebben geleverd om het omgaan met leugens en hun detectie in de praktijk op een hoger – en wetenschappelijk juister – niveau te tillen. De commentaren van Verschuere en Vrij dwongen ons om na te gaan of we slaagden in onze aanpak. We vinden in hun commentaren geen argumenten die tot invalidering van ons boek en onze forumtekst leiden.